

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראל זצ"ל

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ סוּכוֹת תשפ"ד

על בראשית, בריאה, מחשבה, מעשה, התחדשות ואחדות. חלק א'
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

חודש תשרי וחגיו מפנים זרקור רוחני לכיוון האחדות.

בראש השנה אנו קוראים לכל באי עולם להתאחד עם עם ישראל, בטקס ההמלכה השנתי של בורא עולם, על כל היצורים והפעולים.

ביום הכיפורים אנו נקראים לטפל בחיזוק הקשרים שבין אדם לחבירו, ולהתרכז במחילה הדדית זה לזה, וכך נזכה גם לכפרה מלמעלה.

בסוכות אנו מאגדים את כולם יחד, הערבה עם האתרוג והדס והלולב, ומתחילים מבראשית. בשבועות הקרובים נעסוק בנושא זה מנקודת מבטו של אחד מגדולי ישראל בדורות האחרונים, בעל השפת אמת רבי יהודה אריה ליב אלטר, האדמו"ר מגור בשנים תרמ"ה – תש"ח (1905-1948).

על הפסוק הראשון בתורה: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", מעיר רש"י: "ולא אמר ברא ד', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין (אלקים), ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, היינו דכתיב (להלן ב' ד) "אֲלֵה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם כִּיֹּם עֲשׂוֹת יִקְוּ אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם".

קדמונים כבר שאלו היתכן?! נצטט את השאלה בלשון השפת אמת: "וכי יש חס ושלוש שינוי במחשבת הבורא יתברך?" והוסיף ושאל: "וקשה דכתיב בָּרָא, משמע שכך הוא ואיך כתב רש"י שרק עלה במחשבה?" (שפת אמת, בראשית תרל"ח ד"ה ברש"י ברא). בעל השפת אמת מתרץ שלא הבנו נכון את כוונת רש"י, ואלו דבריו: "אמנם כך הוא באופן זה בָּרָא הבורא יתברך להיות רצון ומחשבת האדם לעשות הכל על פי מדת הדין, ממש כרצונו יתברך. הגם כי בפועל אי אפשר לעשות ממש כרצונו יתברך מטעם שעולם העשיה אין בו השלימות. וצריך להשתתפות מדת הרחמים. עם כל זה השיתוף בא על ידי המחשבה והרצון לעשות כרצונו יתברך".

הוא מחדש ומסביר כי כוונת רש"י איננה להסביר מה היה השינוי שחל ברצון הבורא, ח"ו. הקב"ה ברא, כמו שכתוב במפורש, את העולם כך שרצונו של האדם בעבודת הבורא, יהיה לעשות כל דבר על פי מידת הדין, כפי שמתאים למי שנברא בצלם אלקים. כלומר, בלי ויתורים הנובעים מהיותו של האדם יצירה חומרית מ'עפר מן האדמה' (שם ז). במציאות, כמו שמתואר בסיפור הבריאה השני, בעולם העשייה-המעשה הרצון האנושי נתקל בקשיים להשיג את השלמות, ולכן האדם זקוק למידת הרחמים. פרשנותו המקורית של השפת אמת לפסוק זה, ולדבריו של רש"י, פותחת דרך חדשה בהבנת פרקי הבריאה. דרך שעונה על שאלות רבות ומסבירה עקרונות יסוד נוספים בענייני אמונה והדרכה מעשית בנושא האחדות.

לפני שנעבור הלאה לחידושים נוספים, נעיר כי הבנתו של השפת אמת מלמדת אותנו שפרקי הבריאה אינם עוסקים בבורא, אלא בתוצאות היצירה האלקית מבחינת הנבראים. הבחנה זו מייטרת את השאלה מדוע מופיעים בתורה ואח"כ בני"ך כמה וכמה סיפורי בריאה. תשובתו היא ברורה הקב"ה – היוצר, יצר פעם אחת! כדי שאנו הברואים – היצורים נוכל להבין (חלקית בלבד) מה קרה, אנו חייבים לקבל כמה וכמה סיפורים. גם מסר זה עולה מן הפסוק: "אֶחָת דְּבָר אֱלֹהִים שִׁפְטִים זֶה שִׁמְעָתִי..." (תהלים ס"ב יב). האחדות – אמת, היא זו שמונחת ביסוד הדברים. השִׁפְטִים – הדעות החולקות הן תוצאה ישירה של הירידה לעולם החומר. חיזוק הקשר עם המקור- הבורא תלוי מאוד במציאות של חיפוש המאחד בין כולנו. אחדות זו, ששורשה בפרשת הבריאה, מאפשרת את ההתחדשות בכל שנה, שמשמעותה לחוש לעומק את היותנו כולם יצוריו של הקב"ה.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִילּוֹי זְשֵׁמַת

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח
מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר יחזקאל טרשנסקי כ"ח בניסן תשפ"ב	מרת לאה מאיר
הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	לע"נ יחזקאל וגב' חנה צדיק ע"ה
גב' גיולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	לע"נ יחזקאל וגב' חנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St.

WWW.ERETZHEMDAH.ORG Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חֵמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

סוכת פרגולה

בימים אלה אני נשאל רבות על סוכות פרגולה. אמנם ישנה תשובת 'במראה הבזק' על העניין, אך מצאתי לנכון להעיר על שתי נקודות משמעותיות מתוך הסוגיה וההלכה. הנושא האחד הוא הנושא של 'סוכה ישנה'. אצל אנשים רבים הפרגולה בנויה באופן שיש דפנות וסכך כשרים במשך השנה כולה. השאלה היא אם סוכה זו כשרה בסוכות ללא הכנה נוספת. במשנה (מסכת סוכה פרק א משנה ב) מובאת מחלוקת בין בית הלל ובית שמאי אם סוכה ישנה פסולה. בית הלל מכשירים. לפי בית שמאי יש להכין סוכה במיוחד לשם סוכות. כאמור, לפי בית הלל אין דרישה שכזאת. בירושלמי על משנה זו נאמר שצריך לחדש בה דבר, ומבואר שם שהכוונה היא להוספת טפח לסכך. שלוש שיטות נאמרו בראשונים בהסבר אמירה זו:

1. לפי הרמב"ם אמירה זו נאמרה לשיטת בית שמאי. בית שמאי פוסלים את הסוכה הישנה. אך ניתן להכשיר אותה על ידי חידוש דבר.
2. לפי בעלי התוספות גם בית הלל סוברים שהסוכה הישנה פסולה. כוונתם שדי בחידוש דבר כדי להכשירה. כלומר, לפי בית שמאי הכשרת הסוכה תעשה על ידי הסרת הסכך והשבתו, ואילו לפי בית הלל דינו בתוספת של טפח לסכך הקיים.
3. לפי המאירי וראשונים נוספים, בית הלל אמנם סוברים שהסוכה כשרה, אך ראוי יותר שהסוכה תבנה במיוחד לשם חג הסוכות הנוכחי. בכדי לעמוד בהידור זה אין צורך לפרק את הסוכה, אלא רק להוסיף טפח נוסף לסכך, ועל ידי חידוש הדבר מקיים את ההידור.

בלשון השו"ע (אורח חיים סימן תרלו סעיף א) משמע שפוסק כבעלי התוספות, שישנה חובה להוסיף דבר כדי שהסוכה לא תהיה ישנה. אך המגן אברהם ואחרונים נוספים מוכיחים שכוונתו לפסוק כמאירי, שתוספת הדבר היא לכתחילה ולהידור, אך הסוכה כשרה גם ללא התוספת. וכך פוסק במשנה ברורה (שם ס"ק ד).

נעבור לנקודה השנייה:

בפרגולות רבות עומד סיכוך במשך השנה כולה, ואילו את הדפנות מוסיפים רק בסמוך לחג. האם יש בכך בעייתיות? במשנה (סוכה א, ח) נאמר שהחוטט בגדיש לעשות לו סוכה – אינה סוכה. הכוונה היא שלאדם יש גדיש תבואה גדול. הוא חופר בו מקום, וכך נוצר חלל שמעליו יש סכך כשר. המשנה אומרת שאין לחלל הזה דין סוכה. הראשונים הגדירו הגדרות שונות ביחס לדין החוטט בגדיש, חלקם קשורים למושג של "תעשה ולא מן העשוי", ולא נאריך בהם כאן. נתמקד רק בשתי שיטות של הראשונים: הרמב"ם (הלכות סוכה פרק ה הלכה ט) כותב שהכלל הוא שצריכים להעמיד את הסיכוך לצורך צל. במקרה זה, עימור הגדיש לא נעשה כדי לייצר צל, אלא כערימת גדיש. חפירה לא תכשיר את ערימת הגדיש, שכן היא לא תהפוך את העמדת הגדיש בצורה זו לצורך צל. עולה שלפי הרמב"ם אין בעיה להוסיף דפנות מסביב לסככה שנעשתה לצל. אך בהגהות מיימוני שם מביא את שיטת ראשוני אשכנז, האומרים שהבעיה היא שקודם היה סכך ולאחר מכן יצר דפנות סביבם. הסדר הנכון של בניית הסוכה הוא קודם לייצר דפנות, ועליהם להעמיד סכך. לשיטתם עולה שאין אפשרות להוסיף את דפנות הסוכה מסביב (ותחת) לסכך, כמו בפרגולה שתיארנו לעיל. השולחן ערוך (שם סימן תרל"ה) פוסק כדברי הרמב"ם, ואילו הרמ"א (שם) פוסק כראשוני אשכנז. עולה שאין להוסיף את דפנות הסוכה סביב הסכך שכבר קיים. ברם, בגמרא (שם דף טז ע"א) רב הונא אומר שאם יש חלל בגובה טפח במשך שבעה טפחים, ניתן להרחיב את החלל ולהעמיק אותו עד שיהיה בו גובה ראוי לסוכה. מדוע? לפי הרמב"ם: אם יש גובה טפח, הרי שמה שהונח מעל הטפח נעשה לצל על החלל הזה. אמנם אין במקום הזה שיעור הראוי לסוכה, אך דינו בכך שהסכך מוגדר שהונח שם לצל בכדי שיהיה סכך כשר. לפי ראשוני אשכנז: השטח הזה נחשב "אוהל" למספר עניינים הלכתיים, ולכן הוא מזוהה כסוכה, הכשר מכל בחינה למעט הגובה. לכן אם יש דופן בגובה טפח הסמוך לסכך, זו תחילת סוכה, וניתן להוסיף את יתר הדופן מאוחר יותר. הרמ"א (שם) פוסק בהתאם לכך שדינו שיהיה טפח מהדופן הסמוך לסכך, ולאחר מכן ניתן להוסיף את יתר הדופן. אם אתם בונים פרגולה, והסכך שלכם יעמוד בכל השנה, אך הדפנות לא יעמדו, וודאו שבמסגרת המחזיקה את הסכך יש גובה טפח מתחתיו (לדוגמה: בקשו מהנגר שיוסיף דיקט בגובה של 15 ס"מ מתחת למסגרת לפני שהוא מכניס את הסכך), וכך תצאו ידי חובה לכל השיטות.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:		
טל שאול בן יפה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	פנינה ציפורה בת מרים	נטע בת מלכה
חוה ראנלה בת פיילא	הילה צפנת בת שרה טובה	רבקה בת שרה בלה
משה בן רחל	הייל בן תמר שפרה	ירחמיאל בן זלאתה רבקה
עובדיה בן אסתר מלכה	אריה יצחק בן גאולה מרים	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה
יוסף בן אורית	ז'קלין בת רינה	אורי לאה בת חיה תמימה
ניר יצחק רפאל בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	מאירה בת אסתר

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Vienna, Austria

וינה, אוסטריה

סיון, תש"ן

שבת ויום טוב שלפני יארצייט

שאלה:

קיים מנהג שמי שיש לו "יארצייט" בשבוע, מתפלל בשבת – שלפני כן – מוסף, עולה למפטיר וגם מתפלל ערבית במוצאי שבת. שאלה: מי שיש לו יארצייט יומיים אחרי פסח או סוכות, והשבת האחרונה לפני ה"יארצייט", היא שבת חול המועד. האם המנהגים האלה נשארים, או דוחים אותם ליום טוב האחרון?

תשובה:

המנהג שמי שיש לו יארצייט בשבוע מסויים, יהיה חזן בשבת שלפניו, קשור לשבת דווקא, ולא ליום טוב¹.

¹ כך משמע מסתימת הפוסקים ועוד מובאים טעמים שקשורים דווקא לשבת והם:

(1) בשבת, כל הנשמות עולות לגן עדן (עיין גשר החיים, חלק א', פרק ל"ב, סעיף ב').

(2) בשבת לפני הפטירה היתה הפעם האחרונה שהיתה לו נשמה יתירה (שם בהערה 1), והרי אין נשמה יתירה ביום טוב.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לעיין שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלביע סיון תשע"ט	לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיין גב' לוריין הופמן ז"ל	לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלביע ז' בתשרי תשע"ה	לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלביע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	--	----------------------------------	---	---

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות.

בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,

מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,

כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה